Länsstyrelsen
Örebro län

Beslut

Datum
2022-04-20

Diarienummer
511-2800-2012

Beslut om bildande av naturreservatet Kvinnerstatorp i Örebro kommun samt beslut om föreskrifter m.m.

Bildande av naturreservat

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar Länsstyrelsen ett område av fastigheten Kvinnerstatorp 1:10 i Örebro kommun som naturreservat. Reservatet har den avgränsning som framgår av kartan i detta beslut och som slutligen märks ut i fält.

Naturreservatets namn ska vara Kvinnerstatorp.

Syftet med naturreservatet

Syftet är att bevara biologisk mångfald, att vårda och bevara värdefulla naturmiljöer samt skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Områdets barrblandskogar och hällmarker på kalkgrund och dess biologiska mångfald ska bevaras och utvecklas. De artgrupper som särskilt avses är kärlväxter och svampar.

Syftet ska tillgodoses i huvudsak genom att områdets naturtyper med dess flora och fauna utvecklas fritt genom intern dynamik och andra naturliga processer. Röjning, bearbetning av markvegetation och andra åtgärder kan vidtas för att gynna hällebräcka, *Saxifraga osloënsis* och marksvampar.

Åtgärder kan komma att vidtas för att eliminera förekomsten av exotiska träd och buskar och invasiva växt- eller djurarter.

Borttagande av konkurrerande eller inväxande träd i anslutning till särskilt värdefulla trädindivider eller trädgrupper kan komma ifråga.

Inom ramen för bevarandet av områdets naturmiljöer och biologiska mångfald kan lämpliga åtgärder vidtas för att underlätta för friluftslivet och att allmänheten ska kunna uppleva områdets friluftsliv, natur- och kulturmiljö.

Föreskrifter för naturreservatet

För att tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Det är förbjudet att

1. utföra något slag av skogsavverkning eller skogsvårdsåtgärd såväl som att fälla enstaka träd eller buskar, samt att samla ihop, föra bort eller upparbeta döda stående eller liggande träd eller delar av träd,
2. så eller plantera träd,
3. borra, gräva, spränga, schakta, markbereda eller utföra annan mekanisk bearbetning av mark, block eller berg, eller bedriva täkt av något slag, utfylla, tippa, eller anordna upplag,
4. dika, rensa dike, kulvertera dike, dämma eller utföra annan åtgärd som påverkar områdets hydrologiska förhållanden,
5. anlägga väg, stig, led eller uppställningsplats för fordon, båtar eller andra farkoster,
6. uppföra byggnad eller annan anläggning,
7. utöka befintlig byggnad eller anläggning,
8. dra fram ledning i mark, vatten eller luft, eller gräva ned befintlig luftledning,
9. kalka mark, använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller gödselmedel,
10. plantera in eller sätta ut växter, djur eller andra organismer,
11. uppföra jakttorn, röja siktgator för jakt eller stödutfodra vilt.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas tåla

1. Utmärkning och underhåll av naturreservatets gränser enligt Naturvårdsverkets anvisningar.
2. Uppsättning och underhåll av informationstavlor vid platser som markeras som Parkering och Information på beslutskarta.
3. Uppsättning och underhåll av varningsskyltar för branter i anslutning till kalkbrottet.
4. Avverkning eller på annat sätt borttagande av exotiska träd och buskar såsom contortatall, lärkträd, ädelgran m.m. samt eliminering av invasiva arter som t.ex. blomsterlupin.
5. Avverkning av konkurrerande träd i anslutning till vissa särskilt värdefulla trädindivider eller trädgrupper.
6. Iordningställande och underhåll av led enligt beslutskarta.

7. Röjning av sly och upparbetning av fallna träd samt fällning av lutande riskträd och döda träd som hindrar framkomligheten eller hotar att falla över led, markerade i beslutskarta.
8. Inom en skyddszon av 25 meter från fastighetsgränserna till befintliga villatomter fällning av lutande riskträd och döda träd som hotar att falla in på villatomter utanför avtalsområdet.
9. Gynnande hassel och ädellöv genom fällning av gran och trivallöv inom det område som visas i beslutskarta.
10. Röjning av sly och avverkning av träd på jordkällare med beteckning L1981:291 i kulturmiljöregistret.
11. Röjning av sly och buskar samt fällning av mindre träd för att gynna förekomsten av hällebräcka *Saxifraga osloënsis* samt åtgärder som river upp tät växtlighet t.ex. räfsning och uppryckning av gräs och/eller mossa och därigenom skapa blottad jord för att underlätta fröspridning hos hällebräcka i området som markerats som ”åtgärder för hällebräcka” och ”skötsel för hassel” på beslutskartan.
12. Stängsling och bete i den del av naturreservatet som ligger söder om järnvägen.
13. Åtgärder i syfte att undvika eller begränsa större angrepp av granbarkborre, som kan hota prioriterade bevarandevärden, genom barkning, rotkapning av vindfällda träd samt utplacering av fällor eller fångstvirke. Inga träd ska föras ut ur naturreservatet, med undantag för eventuellt infört fångstvirke.
14. Undersökning och dokumentation av djur-, växt- och svamparter samt mark- och vattenförhållanden.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § förordningen (1998: 1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. om rätten att färdas och vistas samt om ordningen i övrigt i naturreservatet

Det är förbjudet att:

1. borra, hacka, spränga, gräva, rista, måla eller på annat sätt skada berg, jordytan, sten eller block, eller att flytta eller bortföra sten eller block,
2. framföra motordrivet fordon annat än på vägar markerade i beslutskartan,
3. fälla, bortföra eller på annat sätt skada levande eller döda, stående eller omkullfallna träd och buskar,
4. elda annat än på anvisad plats och då endast med medhavd eller av reservatsförvaltaren tillhandahållen ved,
5. skada vegetationen t.ex. genom att plocka eller gräva upp växter såsom ris, gräs, örter, mossor eller lavar och svampar,
6. cykla förutom på vägar och cykelvägar markerade i beslutskartan,
7. medvetet störa djurlivet,
8. utan Länsstyrelsens tillstånd samla in växter, djur, lavar eller svampar,
9. utan Länsstyrelsens tillstånd sätta upp permanent tavla, skylt, affisch, eller därmed jämförlig anordning eller att snitsla spår,

10. utan Länsstyrelsens tillstånd använda området för organiserad tävling eller övning, lägerverksamhet eller liknande,
11. utan Länsstyrelsens tillstånd utföra vetenskapliga undersökningar eller bedriva miljöövervakning som innebär markering, insamling, fångst eller annan påverkan på naturmiljön.

Ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken träder i kraft 2022-04-20.

Enligt 7 kap. 30 § miljöbalken gäller ordningsföreskrifterna omedelbart även om de överklagas.

Undantag från föreskrifterna enligt 7 kap. 5 och 30 §§ miljöbalken

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för:

a) förvaltaren av naturreservatet att utföra de åtgärder som krävs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår ovan av föreskrifterna enligt 7 kap. 6 § miljöbalken,
b) förvaltaren av naturreservatet att i uppföljningssyfte utföra inventeringsverksamhet, nödvändig insamling av bestämningsmaterial samt annan dokumentation av växt- och djurliv, luft-, mark- och vattenförhållanden,
c) uttransport av fälld älg, hjort, björn, mufflon eller vildsvin med fordon som inte ger långsiktigt bestående skador på mark eller vegetation,
d) framförande av motorfordon av tjänstemän i sjukvårds-, polis- eller räddningsärende (insatsen ska omgående anmälas till Länsstyrelsen),
e) bär-, matsvamp- och blomplockning för eget behov, dock ej fridlysta eller rödlistade arter,
f) rättighetshavare att utföra normalt underhåll av befintlig väg omfattande hela vägområdet, med tillhörande anläggningar i direkt anslutning till vägområdet i enlighet med nyttjanderätt som är gällande vid detta besluts ikraftträdande,
g) rättighetshavare att utföra normalt underhåll av befintlig mark- eller luftledning i enlighet med ledningsrätt som är gällande vid detta besluts ikraftträdande,
h) markägarna till Kvinnerstatorp 1:10 att genom röjning av gräs, sly och buskar underhålla befintliga platser med hästhoppningshinder som anges i beslutskarta,
i) markägarna till Kvinnerstatorp 1:10 att kapa och flytta fallna trädstammar åt sidan, där dessa hindrar framkomligheten på stigar som är markerade som ”övriga stigar” på beslutskartan. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för markägarna att utföra röjning av plantor av barrträd och lövsly för att hålla dessa stigar framkomliga,
j) markägarna till Kvinnerstatorp 1:10 att underhålla och lagra livsmedel i jordkällaren med beteckning L1981:291 i kulturmiljöregistret samt jordkällare inom område markerat som ”skötsel för hassel” i beslutskartan.
k) Polismyndigheten och Länsstyrelsen att efter samråd med reservatsförvaltaren uppföra och underhålla nödvändiga stängsel kring kalkbrott till skydd för allmänheten och husdjur i enlighet med gällande lagstiftning.

Fastställande av skötselplan

I enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. beslutar Länsstyrelsen att fastställa den skötselplan för naturreservatet som framgår av bilaga 1.

Skälen för beslutet

Det berörda området har höga naturvärden knutna till äldre barrskog och blandskog på kalkgrund. Ett stort antal signalarter och rödlistade arter är funna och större delen av området är klassat som nyckelbiotop av Skogsstyrelsen. Området är i sin helhet kalkpåverkat. Kalkbarrskog utgör en för naturskydd prioriterad skogstyp.

I Kvinnerstatorp har kalksten brutits sedan slutet av 1800-talet. Täktverksamheten avslutades 1976. I avtalsområdet finns därför spår och lämningar av kalkbrytningen, t.ex. avbanade ytor och skrotstenstippar. Området har också nyttjats för bl.a. skogsbruk.

Fältskiktet är örtrikt med rik förekomst av bl.a. blåsippa och orkidéerna purpurknipprot samt lite mer sparsamt skogsknipprot. Hällebräcka, som ingår i art- och habitatdirektivet för Natura 2000, förekommer på hällar framförallt längs de gamla kalkbrottens avbanade kanter. Området har sannolikt lång kontinuitet som trädbevuxet och svampfloran är mycket artrik.

Följande 24 rödlistade svamparter är kända från reservatsområdet: grangråticka *Boletopsis leucomelaena* (sårbar, VU), gropticka *Postia guttulata*, (nära hotad, NT), violgubbe *Gomphus clavatus* (VU), flattoppad klubbsvamp *Clavariadelphus truncatus* (NT), pluggtrattskivling *Clitopaxillus fibulatus* (VU), kopparspindling *Cortinarius cupreorufus* (VU), barrviolspindling *C. harcynicus* (NT), äggspindling *C. meinhardii* (NT), kungsspindling *C. elegantior* (NT), bullspindling *C. corrosus* (VU), mjölsvärting *Lyophyllum semitale* (NT), blek rotskål *Sowerbyella radiculata* (VU), fyrflikig jordstjärna *Geastrum quadrifidum* (NT), brandtaggsvamp *Hydnellum auratile* (VU), koppartaggsvamp *H. lundellii* (VU), raggtaggsvamp *H. mirabile* (EN), dofttaggsvamp *H. suaveolens* (NT), gul taggsvamp *H. geogenium* (NT), orange taggsvamp *H. aurantiacum* (NT), svart taggsvamp *Phellodon niger* (NT), svartvit taggsvamp *P. connatus* (NT), gultoppig fingersvamp *Ramaria testaceoflava* (NT), taggfingersvamp *R. karstenii* (VU) och druvfingersvamp R. *botrytis s.lat*. (NT).

Några andra naturvårdsintressanta svampar (signalarter) funna i området är till exempel brandmusseron *Tricholoma aurantium*, svavelriska *Lactarius scrobiculatus*, guldkremla *Russula aurea*, kryddspindling *Cortinarius percomis*, barrfagerspindling *C. piceae*, zontaggsvamp *Hydnellum concrescens*, skarp dropptaggsvamp *H. peckii*, rödgul trumpetsvamp *Craterellus lutescens*, smal svampklubba *Tolypocladium ophioglossoides*, fransig jordstjärna *Geastrum fimbriatum*, scharlakansvårskål *Sarcoscypha coccinea s.lat*., luktvaxskivling *Hygrocybe quieta* och samt fingersvampen *Ramaria flavescens*.

De ovan beskrivna naturvärdena knutna till områdets livsmiljöer, naturliga dynamik samt mängden signalarter och rödlistade arter har endast begränsade möjligheter att finnas kvar under påverkan av skogsbruk. Den närmast förväntade skogsbruksåtgärden är för större delen av området slutavverkning.

Länsstyrelsens bedömning

De särskilda naturvärden som framkommit om reservatsområdet kräver ett omfattande och långsiktigt skydd för att bevaras och utvecklas. Detta skyddsbehov kan endast tillgodoses genom bildande av naturreservat.

Förutsättningarna för att bevara områdets biologiska mångfald och livsmiljöer bedöms som goda om förvaltningsinriktningen i detta beslut följs och skötselmålen uppfylls i enlighet med den för reservatet fastställda skötselplanen.

Beslutet följer Naturvårdsverkets riktlinjer för prioritering av naturreservatsskydd och är i överensstämmelse med Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden samt de av riksdagen antagna miljökvalitetsmålen. Skyddet av Kvinnerstatorp bidrar till arealmålet för miljömålet Levande skogar samt till miljömålet Ett rikt växt- och djurliv.

Naturreservatet bidrar också till skyddet av ekosystem vars funktioner är viktiga för upprätthållande av de ekosystemtjänster vårt samhälle är beroende av.

Beslutet strider inte mot kommunal översiktsplan eller detaljplan och är därmed förenligt med 7 kap. 8 § miljöbalken.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kapitlet miljöbalken.

Naturreservatet kommer vara beläget söder och norr om järnvägsstråket Mälarbanan som är ett riksintresse för kommunikationer. Trafikverket har påbörjat en funktionsutredning för stråket Hovsta-Kolbäck som ska utreda hur järnvägsstråket kan utvecklas i framtiden. För sträckan mellan Hovsta och Arboga föreslås på sikt en dubbelspårsutbyggnad och en mötesseparerad anslutning till Godsstråket genom Bergslagen i Hovsta. Om en järnvägsutbyggnad sker i framtiden finns sannolikheten att ny mark kan behöva tas i anspråk för att utveckla anläggningen. Länsstyrelsen bedömer att bildande av naturreservat i sig inte försvårar en framtida utveckling av järnvägen. Vid anläggandet av järnvägen ska hänsyn tas till naturvärden och en avvägning göras mellan riksintresset för kommunikation och de naturvärden som finns i området. Ett upphävande av delar av naturreservatet kan bli aktuellt om det inte finns någon alternativ sträckning för järnvägen. För att upphäva ett naturreservat krävs synnerliga skäl, vilket en järnväg av riksintresse kan vara samt en kompensation av de naturvärden som skadas.

Beslutet är inte i konflikt med koncessioner eller undersökningstillstånd för gruvnäringen enligt den information Länsstyrelsen inhämtat från Bergsstaten.

Vid en avvägning, enligt 7 kap. 25 § miljöbalken, mellan allmänna och enskilda intressen bedömer Länsstyrelsen att den inskränkning i enskild rätt att använda

mark och vatten som beslutet om naturreservat innebär inte går längre än vad som krävs för att syftet med naturreservatet ska tillgodoses.

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, bedömer Länsstyrelsen att de föreslagna ordningsföreskrifterna enligt 7 kap 30. § miljöbalken innebär så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvens-utredning av regelgivningen.

Redogörelse för ärendet

Kvinnerstatorp är känt sedan åtminstone andra halvan av 1800-talet som ett botaniskt intressant område. Det omnämns bland annat i Pehr Johan Hellboms Nerikes lafflora från 1871. Delar av området pekades ut som ett av två objekt av skyddsvärda kalktallskogar i Örebro län av Naturvårdsverket 1986. (Björndalen, J. E. 1986. Kalktallskogar som naturvårdsobjekt i Sverige. Naturvårdsverket, Rapport nr 3070). Skogsstyrelsen har inventerat och utpekade ett naturvärdesobjekt 1998 (N 4276-1998) och en nyckelbiotop 2003 (N 2016-2003) inom det område som nu är föremål för skydd.

Markägarna och Länsstyrelsen inledde en dialog om att skydda området som naturvårdsavtal 2012. En värdering av ett naturvårdsavtal gjordes 2014. Förhandling om ersättning och villkor i avtalet vidtog därefter. 2019 tog markägaren initiativ till att skydda den södra delen som naturreservat. Ett avtal om intrångsersättning slöts mellan Länsstyrelsen och markägarna 2021.

Ärendet har varit föremål för remissbehandling. Sakägare och övriga remissinstanser har beretts möjlighet att yttra sig över förslag till beslut. Samråd har skett med Örebro kommun.

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Kvinnerstatorp
NVR-id:	2057421
Kommun:	Örebro
Lägesbeskrivning:	Ca 12 km norr om centrala Örebro
IUCN-kategori:	Strikt naturreservat
Fastigheter:	del av Kvinnerstatorp 1:10
Markägare:	Enskild
Rättigheter:	Jakt, ledningsrätt, servitut med rätt att ta ner träd som kan falla över järnvägen
Areal:	23,5 hektar, varav ca 22 ha produktiv skogsmark
Förvaltare av reservatet:	Länsstyrelsen i Örebro län

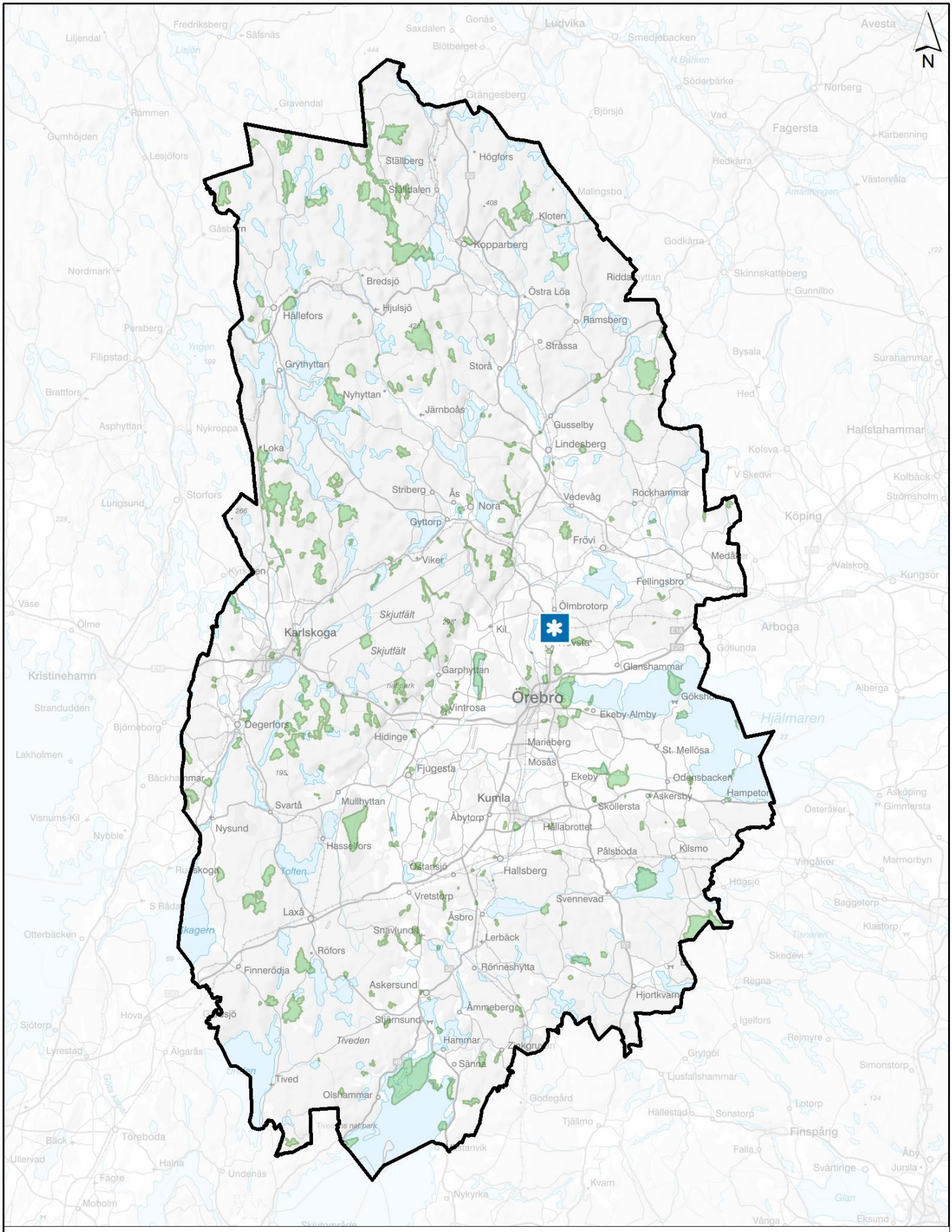

Översiktskarta för naturreservatet

Kvinnerstatorp

0 20 40 km

Naturreservat_Kvinnerstatorp

Befintliga naturreservat

© Lantmäteriet © Länsstyrelsen i Örebro län

Länsstyrelsen Örebro län

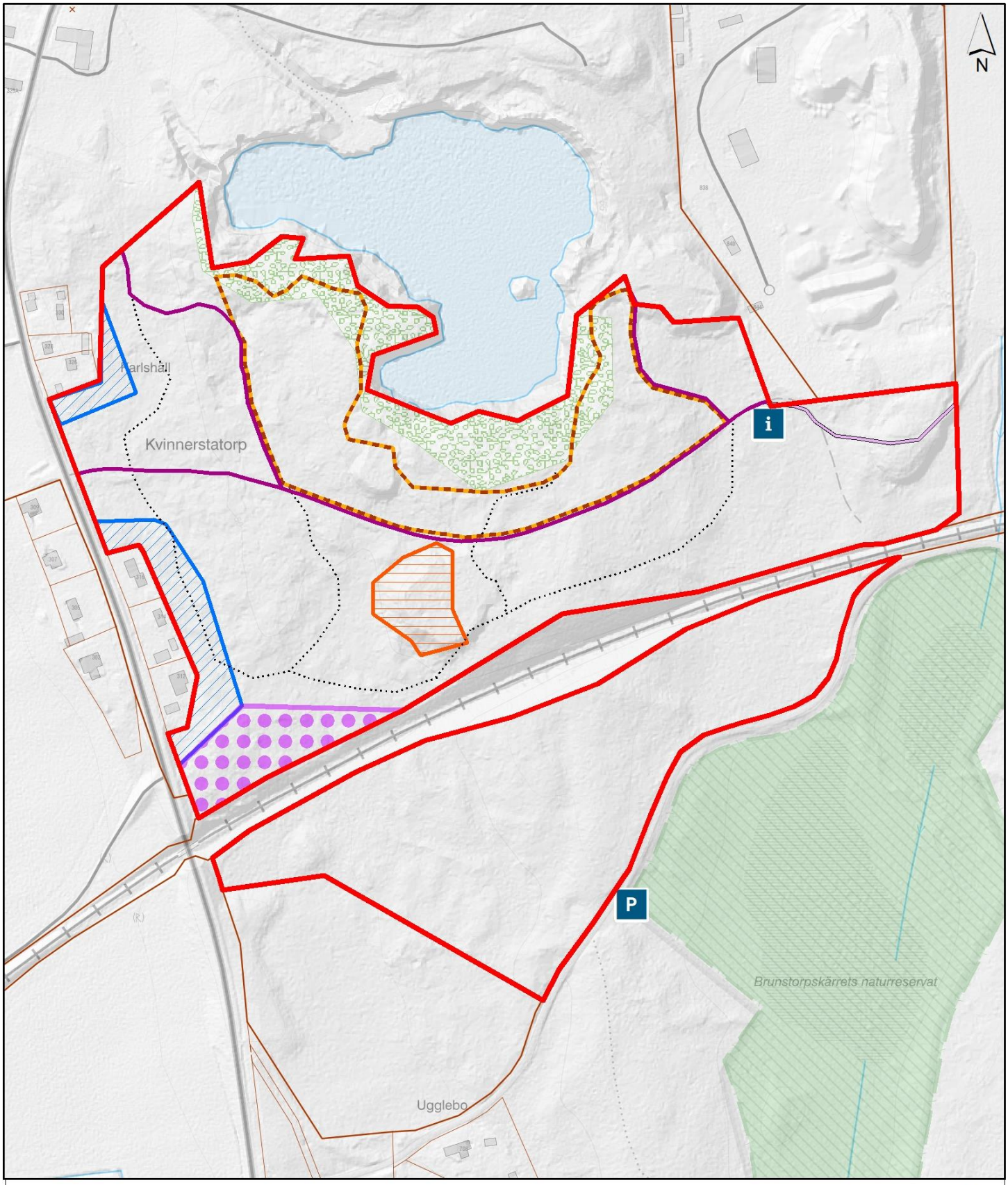

Beslutskarta för naturreservatet

Kvinnerstatorp

Örebro kommun
Beslutsdatum 2022-04-20
Dnr: 511-2800-2012

© Lantmäteriet © Länsstyrelsen i Örebro län

- Naturreservat enligt detta beslut
- Befintligt naturreservat
- Säkerhetszon mot villatomter
- Skötsel för hassel
- Skötsel hällebräcka
- Hästhoppningsbana

0 100 200m

- P parkering och information
- i Informationstavla
- Led
- vägar
- cykelväg
- Övriga stigar

Länsstyrelsen Örebro län

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga 2 med överklagandehänvisning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av Landshövding Maria Larsson med naturvårdshandläggare Rolf Wedding som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Johan Karlhager och länsjurist Lars Wadström medverkat.

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilagor

1. Skötselplan
2. Överklagandehänvisning.